

دانشگاه فرهنگیان

فصلنامه علمی-تخصصی آموزش پژوهی

سال سوم، شماره دهم، تابستان ۱۳۹۶

بررسی پابندی به عقاید مذهبی و مطالعه‌ی غیردرسی بر مشارکت سیاسی دانشجومعلم‌ان

سهراب صادقی^۱، مهران سرمدی‌پور^۲، زهرا نوروزی^۳، فاطمه اسماعیلی^۴، سهیلا جاهدی^۵

چکیده

با توجه به اهمیت مشارکت سیاسی دانشجومعلم‌ان، هدف از این پژوهش، بررسی دو عامل میزان پابندی به عقاید مذهبی و مطالعه‌ی غیردرسی بر مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان فارس بوده. جامعه‌ی آماری پژوهش تمامی دانشجو معلم‌ان مرکز آموزش عالی سلمان فارسی شهرستان شیراز بود. تعداد نمونه آماری با به کارگیری جدول کرجسی و مورگان ۱۹۶ نفر تعیین شد. در این تحقیق از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی با توجه به تعداد دانشجومعلم‌ان ورودی ۹۱ و ۹۲ استفاده شد. روش جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه بود که روایی و پایایی آن مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. در تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون و آنوا و آمار توصیفی، در نرم افزار SPSS استفاده گردید. نتایج نشان داد که بین میزان پابندی به عقاید مذهبی و مشارکت سیاسی دانشجومعلم‌ان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد؛ همچنین بین میزان مطالعه غیردرسی و میزان مشارکت سیاسی دانشجومعلم‌ان رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد. **کلیدواژه‌ها:** مشارکت سیاسی، عقاید مذهبی، مطالعه غیردرسی، دانشجومعلم‌ان، شهرستان شیراز، پابندی.

^۱ گروه علوم تربیتی، عضو هیات علمی دانشگاه فرهنگیان، نویسنده مسئول، sohrab36@gmail.com

^۲ کارشناس ارشد مشاوره، پرسنل دانشگاه فرهنگیان.

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی، دبیر آموزش و پرورش شهرستان داراب.

^۴ لیسانس علوم تربیتی، دبیر آموزش و پرورش شهرستان زرین دشت.

^۵ دکتری روان‌شناسی تربیتی، مدرس دانشگاه فرهنگیان.

مقدمه

یکی از حوزه‌های فعالیت بشری که مستلزم تصمیم‌گیری و انتخاب می‌باشد، مشارکت سیاسی است. مشارکت سیاسی فعالیت‌های ارادی و داوطلبانه‌ای است که از طریق آن اعضای یک جامعه در امور محله، شهر و روستای خود شرکت می‌کنند و به صورت مستقیم و غیر مستقیم در شکل دادن حیات اجتماعی و سیاسی سهیم می‌شوند (اطاعت، ۱۳۷۶).

امروزه مشارکت سیاسی به عنوان یکی از مهم‌ترین مقوله‌های نظام‌های دموکراسی در جهان، به سبب توسعه سیاسی ملت‌ها شناخته شده است. این امر در کشورهای جهان سوم که به نوعی جدال بین سنت و مدرنیته را تجربه می‌کنند به شکلی حساس‌تر بروز پیدا می‌کند. مشارکت سیاسی را می‌توان به مثابه‌ی مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و اعمال تعریف کرد که شهروندان خصوصی به وسیله‌ی آن اعمال، در جست‌وجوی نفوذ یا حمایت از حکومت و سیاست خاصی هستند (فیرحی، ۱۳۷۷). می‌توان گفت میزان بالای مشارکت سیاسی مردم از جمله دانشجویان - که در عصر حاضر قشر عظیمی از جمعیت هر کشور را به خود اختصاص می‌دهند - در زمینه تصمیمات و خط‌مشی‌های سیاسی، بر توسعه یافتگی فرهنگ سیاسی آن جامعه مؤثر است.

دین مقدس اسلام به دلیل ضرورت و اهمیت مشارکت و همبستگی مردم، آن را مورد توجه قرار داده است (جعفری‌نژاد و همکاران، ۱۳۸۸). از منظر دینی، داشتن حساسیت نسبت به سرنوشت خود و جامعه و مشارکت در امور سیاسی، علاوه بر حق، یک تکلیف ضروری محسوب می‌شود؛ امام علی (ع) نیز در این باره می‌فرماید: «ای مردم مصر، نگویید ما سرپرستی چون مالک و امامی چون علی داریم، اگر در صحنه حاضر نباشید، شکست می‌خورید، ما در حال نبرد و جنگ با باطل هستیم، جامعه‌ای که در خواب باشد، دشمن بیدارش او را رها نمی‌کند (امام علی (ع)).» از این رو بررسی عوامل اثرگذار بر مشارکت سیاسی دانشجویان خصوصاً دانشجو معلمان که به منظور تربیت آینده‌سازان آماده می‌شوند، می‌تواند گامی مهم در

جهت بهبود عوامل اثربخش و به دنبال آن توسعه‌ی سیاسی جامعه توسط قشر تحصیل کرده باشد.

با استناد به سخن مقام معظم رهبری که فرموده‌اند: «در مرحله‌ی کنونی آنچه می‌باید پس از تحصیل علم، در صدر فعالیت‌های دانشجویی قرار گیرد، ارتقاء فکری دانشجویان در زمینه‌ی فرهنگ و سیاست است» (۱۳۸۰/۱۰/۶). بدیهی است نسل به وجود آورنده‌ی انقلاب و پاسدار ارزش‌های آن اگر نتوانند در انتقال تجارب سیاسی خود به دانشجویان امروز - که لاجرم تربیت کنندگان آینده‌سازان این ملت‌اند - با درایت و پختگی عمل کنند، ممکن است نقص‌های اساسی در حفظ و نگهداری دست آورده‌های انقلاب ایجاد شود.

اساساً لفظ مشارکت بیانگر زندگی جمعی است و از آنجایی که معنای زندگی واقعی انسان تنها با نقش‌های اجتماعی نمود پیدا می‌کند؛ اجتماع کوچک خانواده نقطه‌ی آغازین این مشارکت به معنای عامیانه آن و نهایتاً در سطح کشور و در عرصه بین‌المللی ادامه پیدا می‌کند. البته مشارکت سیاسی نوعی توسعه سیاسی محسوب می‌شود و شرکت در راهپیمایی‌ها، شرکت در انتخابات، پیگیری اخبار سیاسی و ... نمودهایی از این مشارکت است.

جیرنیت پری (۱۹۷۲) معتقد است که باید سه جنبه مشارکت سیاسی یعنی شیوه مشارکت، شدت آن و کیفیت آن را بررسی کرد. منظور وی از شیوه مشارکت این است که مشارکت چه شکلی به خود می‌گیرد، آیا رسمی یا غیر رسمی است و استدلال می‌کند که شیوه مشارکت بر طبق فرصت، میزان علاقه (هم کلی و هم ویژه)، منابع در دسترس فرد و نگرش‌های رایج نسبت به مشارکت در جامعه مربوط و به ویژه اینکه آیا مشارکت تشویق می‌شود و یا نمی‌شود فرق خواهد کرد. منظور از شدت سنجش، تعداد افرادی است که در فعالیت‌های سیاسی معین شرکت می‌کنند و دفعات مشارکت آن‌ها که ممکن است بر طبق فرصت‌ها و منابع فرق کند. کیفیت نیز به میزان اثر بخشی‌ای که در نتیجه مشارکت به دست می‌آید و سنجش آن بر کسانی که قدرت را اعمال می‌کنند و بر سیاست‌گذاری، مربوط می‌شود. این نیز بر طبق فرصت‌ها و منابع از جامعه‌ای دیگر و از موردی به موردی دیگر متفاوت است.

بحث مشارکت سیاسی امروزه یکی از مباحث مهم در دیدگاه‌های نظری اندیشمندان و سیاستمداران کشورهای جهان است که به عنوان شاخصی برای دخالت و نقش مردم در تعیین سرنوشت خود محسوب می‌شود. از آنجا که مساله مشارکت ریشه در تاریخ جوامع انسانی دارد؛ مشارکت به عنوان یک فرآیند از آنجا شروع می‌شود که می‌تواند دولت و سیستم سیاسی را مورد کنترل و تحدید قرار دهد و سرانجام مانع بروز دیکتاتوری و استبداد شود. آشنایی تفکر عموم با نقش ویژه، مهم و مثبت مشارکت سیاسی گامی اساسی برای افزایش حضور مردم در صحنه‌های مختلف کشور به شمار می‌آید؛ اینکه مردم خود باید آگاه شوند که مشارکت آگاهانه آن‌ها در تمام صحنه‌های سیاسی و اجتماعی کشور ضامن توسعه پایدار در میهن خواهد بود.

در ایران، به ویژه پس از انقلاب اسلامی، مشارکت سیاسی از توجه شایانی برخوردار گردید. شعارهای انقلابی و تأکید آن‌ها بر ارزش‌ها و آرمان‌هایی همچون استقلال، آزادی، برابری، و حق تعیین سرنوشت توسط مردم، همگی حکایت از دعوت مردم به مشارکت سیاسی بالا دارند. شعارهای انقلاب که بر زبان مردم جاری و ساری بوده نیز نشان از تأکید بر مشارکت سیاسی دارد و همچنان مشاهده می‌شود که مقوله آزادی و مشارکت سیاسی و امنیت به عنوان مهم‌ترین محور شعارهای انتخاباتی در جامعه ما دارای اهمیت است.

تحقیقات لاینگلی نشان می‌دهد که داشتن دوستان فعال در امور سیاسی موجب افزایش احتمال مشارکت خود افراد می‌شود. وی نتیجه می‌گیرد بحث با دوستانی که به سیاست علاقه‌مند هستند یا به فعالیت سیاسی می‌پردازند، می‌تواند در یادگیری فرد به فعالیت در امور سیاسی کمک کند ایوان اسکوفر و نارین گورینایس در مقاله‌ای با عنوان «زمینه‌های ساختاری مشارکت مدنی: مطالعه‌ی عضویت در انجمن‌های داوطلبانه با دیدگاهی تطبیقی» عضویت در انجمن‌ها را در ۳۲ کشور با استفاده از روش تحلیل داده‌های ثانویه آزمون کرده‌اند و آن‌را تحت تأثیر تفاوت بین ساختار دولت‌ها، نهادهای سیاسی و فرهنگ سیاسی ملت‌ها دانسته‌اند. این متغیرها هم میزان مشارکت و هم نوع انجمن‌هایی که افراد در آن فعالیت می‌کنند (جنبش‌های جدید یا قدیمی) تعیین می‌نماید (سفیری و صادقی، ۱۳۸۸).

برای بررسی میزان پایبندی به عقاید مذهبی بر مشارکت سیاسی ابتدا باید به تعریف دین و دینداری پرداخت. در لغت‌نامه دهخدا دین به معنای کیش، مله، صبغه، طریقت و شریعت مخالف کفر است. در لغت‌نامه عمید نیز معانی مختلفی از جمله جزا و مکافات، حسابرسی، اطاعت و انقیاد و رویه و عادت برای دین ذکر شده است. اما در قرآن کریم دین به معنای شریعت و آیین (مجموعه‌ای از باورها و آداب و سنن) آمده است. دین اصطلاحاً به معنای اعتقاد به آفریننده‌ای برای جهان و انسان و دستورات عملی متناسب با این عقاید می‌باشد. پس کسانی که معتقد به آفریننده‌ای برای جهان، پیرو یکی از ادیان الهی و متعهد به انجام مناسک آن شریعت هستند؛ دیندار شمرده می‌شوند.

یکی از پیش نیازهای مهم رشد و توسعه فرهنگی، اجتماعی و حتی سیاسی، داشتن جامعه‌ای اهل کتاب و مطالعه است. لذا دانشجویان می‌بایست این گنجینه دانش بشری را به عنوان یک منبع معتبر و قابل استفاده همواره مورد توجه قرار دهند از این رو هم اطلاعات و دانشی به روز در زمینه‌های مختلف از جمله سیاست به دست می‌آورند و هم می‌توانند انتقال دهنده این فرهنگ به متریبان خویش باشند. در پژوهش حاضر سعی شده تا میزان تأثیر مطالعه غیردرسی اعم از کتب مختلف، مجلات، روزنامه‌ها و نشریات را بر مشارکت سیاسی دانشجویان را مورد بررسی قرار دهیم.

با توجه به اینکه دانشگاه فرهنگیان تربیت قشر تأثیرگذار در جامعه را برعهده دارد و همچنین اهمیت مشارکت سیاسی در نظام دموکراسی اسلامی ایران، بر آن شدیم تا به بررسی دو عامل مؤثر بر مشارکت سیاسی دانشجویان مرکز آموزش عالی سلمان فارسی به عنوان نمونه‌ای کوچک از دانشگاه فرهنگیان پردازیم.

اهداف و فرضیات تحقیق

هدف کلی این پژوهش بررسی دو عامل پایبندی به عقاید مذهبی و میزان مطالعه غیردرسی دانشجویان مرکز آموزش عالی سلمان فارسی دانشگاه فرهنگیان فارس بر مشارکت سیاسی آنان می‌باشد

فرضیه اول: بین میزان پایبندی به عقاید مذهبی و مشارکت سیاسی دانشجومعلمیان مرکز آموزش عالی سلمان فارسی رابطه وجود دارد.

فرضیه دوم: بین میزان مطالعه غیردرسی و مشارکت سیاسی دانشجومعلمیان مرکز آموزش عالی سلمان فارسی رابطه وجود دارد.

برای رسیدن به هدف تحقیق ابتدا ارائه‌ی تعریفی جامع از مشارکت سیاسی ضرورت می‌یابد. مشارکت به معنای همکاری، شرکت داشتن یا حضور داشتن است؛ یعنی صرفاً حضور یک فرد در اجتماعی که برای بحث و تصمیم‌گیری درباره مسئله‌ای تشکیل شده است، می‌تواند به عنوان مشارکت داشتن تلقی شود. اما عنصر اساسی در مشارکت اجتماعی و سیاسی آگاهی و رغبت است. به طوری که برخی آن را پذیرش آگاهانه و انجام بخشی از امور در قالب همکاری از روی علاقه و میل باطنی می‌دانند (اسکندری و همکاران، ۱۳۸۷). در تعریف دیگری که می‌توان ارائه داد مشارکت سیاسی همان تلاش سازمان یافته‌ی مردم یک کشور درباره حکومت و سیاست است یعنی مردم به انتخاب رهبران سیاسی جامعه و سیاست‌گذاری‌ها احساس مسئولیت و حضور خود را نسبت به حکومت و سیاست‌های آن، متمرثمر احساس کنند. به عبارت دیگر مردم به طور غیر مستقیم اداره‌ی سیاسی جامعه خود را برعهده می‌گیرند. در ادبیات سیاسی معاصر آنچه حکومت‌های مردمی را از دیگر انواع حکومت‌ها متمایز می‌کند، مشارکت فعال مردم در سطوح گوناگون تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری درباره‌ی سرنوشت خود می‌باشد (عالم، ۱۳۶۸).

مشارکت از نظر لغوی به معنای شرکت دو جانبه و متقابل افراد برای انجام امری خاص می‌باشد (غفاری، ۱۳۸۶).

صاحب‌نظران در زمینه‌ی مشارکت از لحاظ مفهومی تعاریف متعددی ارائه کرده‌اند.

از نظر وربا و نی نیز مشارکت سیاسی عبارت است از «فعالیت‌های شهروندان آزاد که هدف از آن کم و بیش تاثیرگذاری بر انتخاب کارمندان حکومتی و نیز خط مشی‌هایی است که آن‌ها انتخاب می‌کنند (وربا، ۱۹۷۹).

اگر منظور از توسعه‌ی سیاسی، گسترش مشارکت و رقابت گروه‌های اجتماعی در زندگی سیاسی باشد، بی‌شک یکی از پیش‌نیازهای آن مشارکت سیاسی خواهد بود؛ پس توسعه سیاسی زمانی محقق می‌شود که مشارکت مردم را به عنوان سازندگان اصلی حیات سیاسی و اجتماعی جلب کنیم.

در پژوهش حاضر منظور از مشارکت سیاسی، شرکت در راهپیمایی‌ها، شرکت در انتخابات، آگاهی از اخبار و وقایع سیاسی کشور، ارتباط با تشکل‌های سیاسی مانند بسیج دانشجویی و نهاد رهبری، تشویق دیگران به شرکت در انتخابات، شرکت در مباحث و جلسات سیاسی مانند کرسی‌های آزاداندیشی است.

شرکت در مراسم و مناسبت‌های مذهبی، شرکت در نماز جماعت، رعایت حجاب، در نظر داشتن رضای خدا در انجام امور، انجام امر به معروف و نهی از منکر، پرداخت خمس و زکات، از مؤلفه‌های پایبندی به عقاید مذهبی در نظر گرفته شده است.

برای اندازه‌گیری میزان مطالعه‌ی غیر درسی نیز مقوله‌های ارجحیت مطالعه‌ی کتب غیر درسی بر سایر امور، علاقه‌مندی به خرید کتب غیر درسی، میزان اختصاص دادن زمان به مطالعه کتب غیر درسی، مجلات و روزنامه‌ها، میزان آشنایی و استفاده از نشریات الکترونیکی، اشتراک در مجلات و روزنامه‌ها در نظر گرفته شد.

پایبندی به عقاید مذهبی و مطالعه غیر درسی متغیرهای مستقل پژوهش هستند که میزان تأثیرشان را بر مشارکت سیاسی دانشجومعلم‌ان مرکز آموزش عالی سلمان فارسی سنجیده‌ایم؛ پس میزان مشارکت سیاسی دانشجومعلم‌ان متغیر وابسته تحقیق به شمار می‌رود.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف در حیطه‌ی تحقیقات کاربردی می‌باشد. با توجه به این که در پژوهش حاضر از روش‌های مطالعه کتابخانه‌ای و بررسی متون و نیز روش‌های میدانی نظیر پرسشنامه جهت جمع‌آوری داده‌های پژوهش استفاده شده و به مطالعه‌ی نظرات افراد جامعه در

زمینه‌ی موضوع مذکور پرداخته است، می‌توان بیان کرد این پژوهش توصیفی و از نوع پیمایشی می‌باشد.

در پژوهش حاضر منظور از مشارکت سیاسی، شرکت در راهپیمایی‌ها، شرکت در انتخابات، آگاهی از اخبار و وقایع سیاسی کشور، ارتباط با تشکل‌های سیاسی مانند بسیج دانشجویی و نهاد رهبری، تشویق دیگران به شرکت در انتخابات، شرکت در مباحث و جلسات سیاسی مانند کرسی‌های آزاد اندیشی است.

شرکت در مراسم و مناسبت‌های مذهبی، شرکت در نماز جماعت، رعایت حجاب، در نظر داشتن رضای خدا در انجام امور، انجام امر به معروف و نهی از منکر، پرداخت خمس و زکات، از مؤلفه‌های پایبندی به عقاید مذهبی در نظر گرفته شده است.

برای اندازه‌گیری میزان مطالعه‌ی غیر درسی نیز مقوله‌های ارجحیت مطالعه‌ی کتب غیر درسی بر سایر امور، علاقه‌مندی به خرید کتب غیر درسی، میزان اختصاص دادن زمان به مطالعه کتب غیر درسی، مجلات و روزنامه‌ها، میزان آشنایی و استفاده از نشریات الکترونیکی، اشتراک در مجلات و روزنامه‌ها در نظر گرفته شد.

پایبندی به عقاید مذهبی و مطالعه غیر درسی متغیرهای مستقل پژوهش هستند که میزان تأثیرشان را بر مشارکت سیاسی دانشجوی معلمان مرکز آموزش عالی سلمان فارسی سنجیده‌ایم؛ پس میزان مشارکت سیاسی دانشجوی معلمان متغیر وابسته تحقیق به شمار می‌رود.

جامعه آماری پژوهش، شامل ۴۰۶ دانشجو معلم دختر از مرکز آموزش عالی سلمان فارسی شیراز بوده که با توجه به جدول کرجسی و مورگان تعداد نمونه ۱۹۶ نفر برآورد شده است. در این تحقیق، برای انتخاب نمونه‌ها از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی، با توجه به تعداد دانشجویان ورودی‌های ۹۱ و ۹۲، استفاده شده است. از تعداد کل نمونه‌ها ۱۰۶ نمونه مربوط به دانشجویان معلمان ورودی ۹۱ بوده و ۹۰ پرسشنامه به ورودی‌های ۹۲ اختصاص داده شده است.

ابزار اندازه‌گیری این تحقیق، پرسشنامه‌ای شامل ۳ پرسش مربوط به اطلاعات دموگرافیک و ۱۸ سؤال بر اساس طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت است که از این تعداد ۶ پرسش اول میزان

مشارکت سیاسی دانشجویان، ۶ پرسش دوم میزان پابندی به عقاید مذهبی و ۶ پرسش سوم میزان مطالعه غیر درسی دانشجویان را می‌سنجد. روایی پرسشنامه را نیز تعدادی از اساتید مجرب دانشگاه فرهنگیان تأیید نموده‌اند.

پرسشنامه مذکور محقق ساخته بوده و برای تعیین پایایی آن از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردیده که این مقدار برای کل پرسشنامه ۰/۸۸ برآورد شده است. در جدول ۱ این مقدار به تفکیک عامل‌های پرسشنامه آمده است.

جدول ۱. ضریب آلفای کرونباخ - به تفکیک شاخص‌ها

شاخص	میزان پابندی به عقاید مذهبی	میزان مشارکت سیاسی	میزان مطالعه‌ی غیر درسی
تعداد سؤالات پرسشنامه	۶	۶	۶
ضریب آلفای کرونباخ	۰/۷۹	۰/۸۰	۰/۸۰

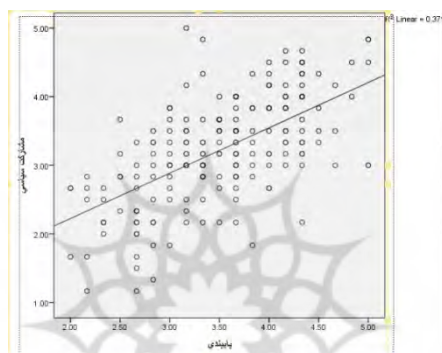
یافته‌های تحقیق

جدول ۲. ضریب همبستگی بین متغیرهای تحقیق

مشارکت سیاسی	میزان مطالعه غیردرسی	پابندی به عقاید مذهبی	ضریب همبستگی پیرسون
مشارکت سیاسی	**۰/۴۸	**۰/۶۱	ضریب همبستگی پیرسون
	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	معنی‌داری Sig
	۱۹۶	۱۹۶	تعداد
پابندی به عقاید مذهبی	**۰/۳۹۳	۱	ضریب همبستگی پیرسون
	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	معنی‌داری Sig
	۱۹۶	۱۹۶	تعداد
مطالعه غیر درسی	**۰/۴۸۵	**۰/۳۹۳	ضریب همبستگی پیرسون
	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	معنی‌داری Sig
	۱۹۶	۱۹۶	تعداد

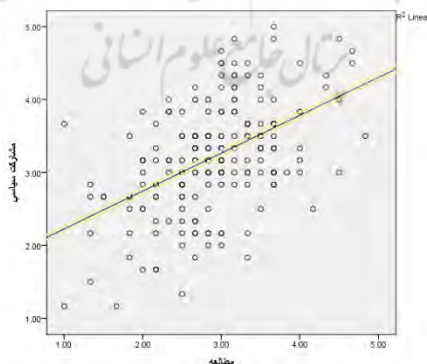
مأخذ: یافته‌های تحقیق همه در سطح یک درصد معنی‌دار هستند.

بین پابندی به عقاید مذهبی و مشارکت سیاسی دانشجویان دارای نمره پابندی به عقاید مذهبی از نظر مشارکت سیاسی فعال هستند. بین مطالعه غیردرسی و مشارکت سیاسی دانشجویانی که مطالعه غیردرسی دارند از نظر مشارکت سیاسی تا حدودی فعال هستند ولی بین پابندی به عقاید مذهبی و مطالعه غیردرسی رابطه قوی وجود ندارد هر چند این رابطه مثبت و معنادار است ($p < 0.001$) و این نتایج با نتایج تحقیقات (کیهانی، ۱۳۸۴)، (غفاری، ۱۳۸۹) همخوانی دارد.

نمودار پراکندگی ۱.

نمودار پراکندگی ۱ رابطه بین پابندی به عقاید مذهبی و مشارکت سیاسی دانشجویان بررسی شد و نشان دهنده یک رابطه خطی است و در خصوص رابطه منحنی خطی یا تاثیر مقادیر پرت شواهدی به دست نیامد.

نمودار پراکندگی ۲.

نمودار پراکنندگی ۲ رابطه بین مطالعه غیردرسی و مشارکت سیاسی دانشجویان برسی شد و نشان دهنده یک رابطه خطی است و در خصوص رابطه منحنی خطی یا تاثیر مقادیر پرت شواهدی به دست نیامد.

جدول ۳. ضریب همبستگی پیرسون

مشارکت سیاسی	پایداری	مطالعه	ورودی	
۱	**۰/۶۲۸	**۰/۴۲۰	ضریب همبستگی پیرسون	مشارکت سیاسی
	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	معنی داری Sig	
۱۰۵	۱۰۵	۱۰۵	تعداد	
**۰/۶۲۸	۱	**۰/۳۴۶	ضریب همبستگی پیرسون	پایداری
۰/۰۰۰		۰/۰۰۰	معنی داری Sig	
۱۰۵	۱۰۵	۱۰۵	تعداد	
**۰/۴۲۰	**۰/۳۴۶	۱	ضریب همبستگی پیرسون	مطالعه
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰		معنی داری Sig	
۱۰۵	۱۰۵	۱۰۵	تعداد	
۱	**۰/۵۸۹	**۰/۵۶۹	ضریب همبستگی پیرسون	مشارکت سیاسی
	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	معنی داری Sig	
۹۱	۹۱	۹۱	تعداد	
**۰/۵۸۹	۱	**۰/۴۵۳	ضریب همبستگی پیرسون	پایداری
۰/۰۰۰		۰/۰۰۰	معنی داری Sig	
۹۱	۹۱	۹۱	تعداد	
**۰/۵۶۹	**۰/۴۵۳	۱	ضریب همبستگی پیرسون	مطالعه
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰		معنی داری Sig	
۹۱	۹۱	۹۱	تعداد	

مأخذ: یافته‌های تحقیق. همه در سطح یک درصد معنی دار هستند.

بین مطالعه غیردرسی و مشارکت سیاسی در دانشجویان ورودی ۹۲ رابطه بیشتری وجود دارد تا دانشجویان ورودی ۹۱. (91: r=0.42, f=103, p<0.001 و 92: r=0.57, df=89 و p<0.001).

جدول ۴. مقایسه میانگین نمرات دو گروه دانشجومعلمان ورودی ۹۱ و ۹۲

تفاوت میانگین‌ها	معنی داری Sig	df	t	Sig	F	گروه مطالعه	ابعاد ارزیابی الکترونیکی
۰/۱۲	۰/۲۶۹	۱۹۴	۱/۱۰۹	۰/۱۱۰	۲/۵۷۸	برابری واریانس‌ها	مشارکت سیاسی
۰/۱۲	۰/۲۷۴	۱۸۰/۱۶۰	۱/۰۹۸			عدم برابری واریانس‌ها	

میانگین نمره‌های دو گروه دانشجویان ورودی ۹۱ و ۹۲ تفاوت معنی داری ندارند $p = ۰/۲۷$ که بزرگتر از $۰/۰۵$ می‌باشد.

جدول ۵. مشارکت سیاسی (ANOVA)

F	معنی داری	میانگین مجزورات	درجه آزادی	جمع مجزورات	
۱/۰۰۶	۰/۳۹۱	۰/۵۷۴	۳	۱/۷۲۳	بین گروه‌ها
		۰/۵۷۱	۱۹۲	۱۰۹/۵۸۶	درون گروهی
			۱۹۵	۱۱۱/۳۰۹	جمع

در رابطه با هدف جزئی دوم بررسی دو عامل پایبندی به عقاید مذهبی و میزان مطالعه غیردرسی بر مشارکت سیاسی دانشجومعلمان مرکز آموزش عالی سلمان فارسی از نظر محل سکونت (روستا، شهر، شهرستان و مرکز استان) بین میانگین گروه‌ها از نظر محل سکونت تفاوت معناداری مشاهده نشد.

بحث و نتیجه گیری

بررسی و تحلیل یافته‌ها حاکی از آن است که پایبندی به عقاید مذهبی و مطالعه‌ی غیر درسی از عوامل تأثیرگذار بر مشارکت سیاسی دانشجومعلمان می‌باشد که با تحقیقات (عباسی، ۱۳۸۱)، (غفاری، ۱۳۸۹) و (سفیری و صادقی، ۱۳۸۸) همخوانی دارد.

با توجه به این نتایج، چنین استنباط می‌شود که دانشجو معلم‌ان زمینه‌ی فعالیت‌های سیاسی را داشته لذا لازم است مسئولین دانشگاه فرهنگیان زمینه‌های حضور هر چه بیشتر دانشجومعلم‌ان را با تقویت دو عامل پابندی به عقاید مذهبی و مطالعه‌ی غیر درسی و همچنین سایر عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی آنان را هموار کنند. یافته‌ها نشان داد که دین نیز عامل مهمی در مشارکت سیاسی می‌باشد پس لازم است که زمینه‌های دینی و مشارکت سیاسی و باور ارتباط بین دین و سیاست و نفی سکولاریسم عمیق‌تر شده و با برگزاری کارگاه‌های آموزشی، مصداق‌ها و فعالیت‌های سیاسی بزرگان دین به روشنی بیان شود. از آنجا که عامل مطالعه‌ی غیردرسی نیز بر مشارکت سیاسی مؤثر بوده پس لازم است با تجهیز کتابخانه‌ی دانشگاه، تسهیل دسترسی دانشجومعلم‌ان به سایر کتابخانه‌های معتبر همچنین افزودن لینک کتابخانه‌های الکترونیکی به سایت هر پردیس و تشویق دانشجویان به تخصیص زمانی برای کتاب‌خوانی یا مطالعه‌ی مجلات و نشریات چه مکتوب و چه الکترونیکی، می‌تواند گامی مؤثر به سمت تربیت معلم طراز و پیشبرد و تحقق اهداف والای دانشگاه فرهنگیان باشد.

منابع

اسکندری، کریم، محمدباقر علایی، (۱۳۸۷)، «مشارکت مردم در انتخابات و امور سیاسی کشور»، شبکه‌ی اینترنتی آفتاب aftabir.com.

اطاعت، ج، (۱۳۷۶)، «مشروعیت، مقبولیت و مشارکت سیاسی»، مجموعه مقالات مشارکت سیاسی، ص ۴۷، تهران، نشر سفیر.

امام علی (ع)، نهج‌البلاغه، ترجمه م. دشتی، نهج‌البلاغه (نامه ص ۶۲).

جعفری‌نژاد، مسعود، صمد کلانتری و مژگان نورمحمدیان، (۱۳۸۸)، «بررسی میزان مشارکت سیاسی زنان شاغل در آموزش و پرورش ناحیه یک شهر شهر کرد». جامعه‌شناسی کاربردی، بهار ۸۸ سال بیستم شماره پیاپی (۳۳)، شماره ۱، ۸۳-۱۰۴.

سفیری، خ، م صادقی، (۱۳۸۸)، «مشارکت اجتماعی دانشجویان دختر دانشکده‌های علوم اجتماعی دانشگاه‌های شهر تهران و عوامل اجتماعی موثر بر آن»، مجله جامعه‌شناسی کاربردی، شماره ۲۲ صفحه ۱ تا ۳۴.

عالم، ع، (۱۳۶۸)، *بنیادهای علم سیاست*، تهران، نشر نی، ص ۲۰۳.

غفاری، غ، (۱۳۸۶)، *جامعه‌شناسی مشارکت*، تهران، نشر نزدیک، ص ۱۲.

فیرحی، د، (۱۳۷۷)، «مفهوم مشارکت سیاسی»، *فصلنامه علمی پژوهشی علوم سیاسی*، سال اول، شماره اول، ص ۴۴.

<http://qomsociology.blogfa.com/post-30.aspx>. (1388, 06 06). Retrieved from <http://qomsociology.blogfa.com>.

McClurg, S. (2003). Social Networks and Political Participation: The Role of Social Interaction in Explaining Political Participation. *Political Research Quarterly*, 56 (December), 48-64.

verba, s. (1979). *Political democracy & social equality*.

